

הכוחות הבריטיים היו ערוכים מול חופי הארץ בכוננות שיא כבר מתחילת חודש אוגוסט. בנמל חיפה היו ערוכות שתי סיירות: 'מאוריציוס' ו'אג'קס'.¹ מטוסי סיור כיסו את שטח הים שממערב לחוף ועד טווח 100 מייל בכל שעות האור. כל שש המשחתות הערוכות בחיפה: 'טליבונט', 'בריסנדן', 'סאומרז', 'נוס', 'וירגו' ו'וולג' נפרשו בקווי הסיור, כ 20 מייל ממערב לחוף. בקרבת החוף סיירו מטרות משטרה. גם תצפיות החוף תוגברו.²

ב-5 באוגוסט דיווחה הנציגות הבריטית במרסיי על ספינה קטנה בשם Sagolem שיצאה מלה סיוטה שבצרפת ועל סיפונה 754 נוסעים.³ זו הייתה הספינה 'יגור'.

שמה של 'יגור' ניתן לה בעקבות 'השבת השחורה', אירוע שהתרחש כחודש לפני הפלגתה. באותה שבת ערכו הבריטים גל מעצרים וחיפושים.⁴ בקיבוץ יגור נמצא מצבור נשק גדול ותמונות מהחיפוש בקיבוץ פורסמו בעיתונות והיו לסמל. השם 'יגור' נועד לחבר את מפעל ההעפלה לאירועים ולפעולות בארץ.⁵

הספינה הייתה עשוית עץ, בדחי 300 טון, מצוידת במערך מפרשים דו-תרני ובמנוע עזר. שמה במעמד המכירה היה Sogur ולפני כן נקראה Sagolem.⁶

רכישתה של הספינה נעשתה בתורכיה על ידי נציג המוסד שמריה צמרת שנעזר בוורנר סלומון, ימאי ארץ ישראלי, בהכנתה. למפקד ההפלגה התמנה מטעם המוסד משה מרק, שכיניו המחתרתי 'מנחם', כסגנו התמנה איש הפלי"ם ישראל אוירבך. על הקשר הופקדו ה'גדעונית' מלכה רופא וה'גדעוני' ישראל אבידור. לקראת ההפלגה גייס שמריה צמרת צוות ימאים שכלל רב חובל תורכי, קצין ראשון לבנוני ותשעה מלחים תורכיים. לצוות זה נוספו כגיבוי רב חובל, קצין ומכונאי, ספרדיים, למקרה שהצוות הטורקי לא ישתף פעולה.⁷

¹ להפנות לנספח

² Admi- 1/19615, מאדמירל קינהאן למפקד צי הים התיכון, דו"ח תקופתי, 26.9.46 (נמצא באת"ה).

³ Admi- 19565, דו"ח היירוט של מפקד ה'בריסנדן', 12.8.46 (נמצא באת"ה).

⁴ ראו לעיל התחדדות היחסים

⁵ מוטי גולני, הנציב האחרון: הגנרל סר אלן גורדון קאנינגהם 1945 - 1948, עם עובד, תל אביב (2011) עמ' 91. להלן: גולני – הנציב.

⁶ אהרוני – מטות, עמ' 71.

⁷ אוירבך – רוגש, עמ' 43.

האנייה הובאה לנמל מרסיי שם החלו בהכנתה. ההכנות כללו בניית דרגשים, הוספה מאולתרת של מכלי מים, התקנת מכשיר קשר מתוצרת בית והצטיידות במזון. ממרסיי הפליגה הספינה למעגן לה-סיוטה שם שהו במרחק הליכה 754 המעפילים שהמתינו לה. ב-29 ביולי הובאו המעפילים והועלו לאנייה, שלטונות הנמל שתפו פעולה.⁸

הספינה יצאה לים ב-29 ביולי 1946 בשעה 14:00, המשדר התקלקל מיד לאחר היציאה לים ומשלב זה ילוו את ההפלגה בעיות תקשורת. גם מכלי המים המאולתרים דלפו ועד מהרה הונהג קיצוב במים. 'יגור' תוכננה להיפגש בלב ים עם אניית המעפילים 'הנרייטה סאלד' שיצאה מפיראוס במועד סמוך ולהעביר אליה את המעפילים, תכנית זו לא יצאה לפועל בעיקר בגלל תקלות קשר ותקשורת.⁹ הספינה הפליגה בנתיב העובר דרומית לסרדיניה, דרומית לסיציליה ומצפון לכרתים. אחרי מעבר הסקרפנטו הפליגה הספינה ישירות לחופי הארץ. בעוד הספינה עושה דרכה בים קיבלו הבריטים את החלטה להתחיל לגרש מעפילים לקפריסין.¹⁰ כוננות הכוחות הבריטיים מול חופי הארץ הייתה כאמור מוגברת.

מטרה ראשונה מתוך קבוצת אניות המעפילים הצפויות זוהתה ב-11 באוגוסט, זו הייתה אניית המעפילים 'כ"ג יורדי הסירה'. האנייה התגלתה על ידי מטוסי הסיוור והוגדרה חשודה יום קודם לכן אך היא הייתה איטית במיוחד ורק כאשר הגיעה לטווח 80 מייל מחופי הארץ נשלחה המשחתת 'טליבונט', לזהותה.¹¹

באותו יום בשעה 11:00 גילה מטוס סיוור מטרה חשודה נוספת כ-80 מייל מערבית לצור והמשחתת 'בריסנדן' נשלחה לזהותה. המשחתת לא גילתה כל מטרה בנקודה שצוינה.¹² זמן קצר לאחר מכן הופנה לאזור מטוס סיוור אחר אשר איתר את האנייה בצורה מדויקת יותר והדיווח הועבר למשחתת 'בריסנדן'. המשחתת הגיעה למטרה בשעה שלוש אחר הצהריים. מיקום המטרה הייה כ-39 מייל מערבית לראש הנקרה, היא הניפה דגל טורקי בראש התורן ודגל כחול לבן בחרטום.¹³ השם המקורי Sagolem היה מכוסה בחלקו עם לוחות עץ ועליהם שם הספינה העברי 'יגור'. 'בריסנדן' החלה במעקב צמוד. בשעה 23:30 נכנסה הספינה לתחום המים הטריטוריאליים של ארץ ישראל והמשחתת אותתה לה לעצור אך הספינה המשיכה

⁸ אהרוני – מטות, עמ' 71.

⁹ ישראל אוירבך, "ספור המעשה", ינאי ואלמוג – שערים, עמ' 52.

¹⁰ ראו פרק קודם לעיל.

¹¹ Admi- 19565, דו"ח היירוט של מפקד ה'בריסנדן', 12.8.46 (נמצא באת"ה).

¹² שם, שם

¹³ שם, שם.

להתקדם.¹⁴ מפקד המשחתת החליט לעבור לשלב הבא, הוא העריך כי מבנה הסיפון של אניית המעפילים מאפשר גישה ישירה ללא צורך בהורדת סירה וכך עשה. ההשתלטות התבצעה בחצות ועברה ללא תקלות וללא התנגדות. לצוות ההשתלטות הצטרף כוח משטרת שקיבל פיקוד על הספינה לאחר סיום התהליך.¹⁵ כשעה לאחר ההשתלטות הורו השוטרים לרב החובל להטיל עוגן במפרץ חיפה ולהמתין.¹⁶

---

¹⁴ שם, שם.

¹⁵ מעניין לציין כי בספר 'תולדות ההגנה' ובמקורות נוספים בספרות העברית מסופר על התנגדות עיקשת של המעפילים. התנגדות כזו הייתה אכן ביום המחרת כפי שיתואר בהמשך ויתכן כי שם מקור הטעות.

¹⁶ Admi- 19565, דו"ח היירוט של מפקד ה'בריסנדן', 12.8.46 (נמצא באת"ה).